

Η ΝΕΚΡΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

[Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ]

Ἐκ τῆς ἀπόψεως ἡδὴ αἰῶνος ἔθος ἐπεκράτησεν, ἵνα θεωρῶμεν τὸ ἱλαρὸν φέγγος, τὸ φωτίζον τὰς νύκτας ἡμῶν, τὴν ὠχρὰν σελήνην, ὡς ξηρὸν τι, νεκρὸν καὶ κατακεκαυμένον σῶμα, στερούμενον παντὸς ἔχνου ζωῆς καὶ κινήσεως καὶ στρεφόμενον ἀπλῶς περίξ τοῦ πλανήτου ἡμῶν. Ἡ θεωρία αὕτη, εἰ καὶ μὴ ἀρέσκουσα ταῖς ἐμφύτοις ὁρμαῖς τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου, ἀπέβαινε ὀλογνὴν ἐπικρατεστέρα, διότι ἐβασίλευτο ἐπὶ ἀναμφιλέκτων ἀποδείξεων τῆς ἐπιστημονικῆς παρατηρήσεως. Αἱ ἐπιμελεῖς ἔρευναι τοῦ *Μαϊδλερ* εἶχον καταδείξει ὅτι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Σελήνης οὔτε νέφη οὔτε ἔχνος ὕδατος ὑπάρχει, διεκρήνυτε δὲ ἐπιμόνως ὁ περιφανὴς οὗτος ἀστρονόμος ὅτι οὐδέποτε διεκρίνεν ἐπακριβῶς πραγματικὴν ἀλλοίωσιν τινος τῶν ἐπὶ τῆς σελήνης ὑπαρχόντων σχημάτων. Τούτων δὲ τῶν θεωριῶν ἄμεσος συνέπεια ἦν ἡ ἐντελής σχεδὸν παραμέλησις τῶν περὶ Σελήνης μελετῶν. Ἐκτὸς ὀλίγων ἀγγλῶν ἀστρονόμων, μόνος ὁ κ. *Σμιτ* ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀσχολούμενος περὶ τὴν σπουδὴν τῆς χωρογραφίας τῆς Σελήνης, ἀρτίως δὲ ἐχάραξε τὸν γνωστὸν μέγαν Σεληνιακὸν χάρτην, τὸν δαπάναις τῆς πρωσικῆς κυβερνήσεως ἐκδοθέντα.

Ἐσχάτως ὅμως ἐπεδόθη συντόμως εἰς ἐμβριθεῖς χωρογραφικὰς ἐρεῦνας τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας ὁ ἐν Κολωνίᾳ, παρὰ τὸν Ῥήνον, διατρέφων ἀστρονόμος κ. *Σ. Κλάιν*, πεποιθὸς ὅτι ἡ ἐπιμελής καὶ ὅσα τὸ δυνατόν βαθυτέρα μελέτη καὶ τῆς ἐλαχίστης ἔτι ὁρατῆς ἀλλοιώσεως τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας εἶναι ἐπιστημονικῶς πλείστου λόγου ἀξία. Ἀγαθῆ δὲ τύχῃ, εὖρε ταυτοχρόνως ὅτι πρὸς τοιαύτας λεπτοφυεῖς παρατηρήσεις τὰ μάλιστα πρόσφορος εἶναι ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν παραρρηνίων χωρῶν, οὔσα συνήθως διαυγῆς καὶ ἡρεμῆς· καὶ οὕτω, χρώμενος τηλεσκοπίῳ θαυμασίου ἀκριβείας, κατάρθωσε βαθέως τὰ ἐγκύψη εἰς τὰς παραδόξους ιδιότητας τοῦ νέου τούτου κόσμου. Οὕτω λοιπὸν κατέδειξεν ὅτι ἡ Σελήνη φέρει ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτῆς πολυάριθμα ἔχνη ὕδατος, καλύπτοντος αὐτὴν πάλαι ποτὲ, καὶ ὅτι τὰ ἔχνη ταῦτα παρουσιάζονται σήμερον ὡς κοιλάδες ἢ ὡς ἐπιχώματα, παρεμφερῆ πρὸς τὰς ἐν πολλοῖς σημείους τῆς γῆς ἀνωμαλίας ἐκείνας, αἵτινες μαρτυροῦσιν ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχον πρὸ πολλῶν αἰῶνων θαλάσσιοι ἀκταί, ἐγκαταλειφθεῖσαι κατόπιν. Ἐπὶ τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας παρετήρησεν ὡσαύτως βαθείας καὶ στενὰς τάφρους, ὁμοίας πρὸς κοίτας ποταμῶν, περιελισσομένας ὀφιοειδῶς περίξ τῶν πεδιάδων, ὡς καὶ εὐρείας ραγῶδεις χαράδρας, παρεμφερεῖς πρὸς τὰ κοιλώματα ἐκείνα, ἅτινα ὀρητικοὶ καὶ ἄγριοι χεῖμαρροι κατέσκαψαν ἐπὶ τῶν Ἀλπεων. Μεγάλους ὅμως ὄγκους ὕδατων

δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνεύρη μέχρι τοῦδε οὐδαμοῦ τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας. Τὰ ὕδατα ταῦτα πιθανῶς πρὸ πολλοῦ ἀπεροφῆθησαν ὑπὸ τῆς στερεᾶς μάζης τῆς σελήνης· γνωστὸν δ' ὅτι παρόμοιον τι συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, ἐφ' οὗ, ἀπὸ τῶν προγενεστέρων ζωολογικῶν ἐποχῶν μέχρι τῆς σήμερον ἐπαισθητῶς ἠλαττώθησαν τῶν ὑδάτων οἱ ὄγκοι. Τὰ δὲ ἔσχατα λείψανα τῆς ἐπὶ τῆς Σελήνης ὑγρασίας ἀπεμυζήθησαν εἰς τὸ βάθος τῶν μεγάλων ἠφαιστίων ὀρέων, ὧν μεγάλη πληθὺς, ὡς γνωστὸν, ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ δορυφόρου τῆς γῆς· ἡ παρουσία ἄλλως τε τῆς ὑγρότητος ταύτης ἐκδηλοῦται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀχλύος, τῆς περικαλυπτούσης τινὰ τῶν ἐν λόγῳ ὀρέων. Ὁ κ. Κλάιν παρετήρησεν ὅτι πολλοὶ τοιοῦτοι μικροὶ πυρίπνοες λόφοι ἀποκρύπτονται ἐξαίφνης καθ' ὀλοκληρίαν ὀπισθεν τῆς μνησθείσης ὀμίχλης, ἔναι δὲ ζῶναι τῆς Σελήνης ἐπὶ λίαν μακρὸν χρόνον—πολλάκις ἐπὶ ὀλόκληρα ἔτη—κατακαλύπτονται ὑπὸ τῆς ὀμιχλώδους ταύτης μάζης. Ἰδίως δὲ τινες τῶν λίαν παραδόξων ραγῶδων, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, ἐπὶ πολὺν καιρὸν μένουσιν ἐντελῶς πεπληρωμέναι δι' ὀμίχλης μέχρι στεφάνης καὶ καθίστανται οὕτως ἀφανεῖς. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ νεφελώδεις οὗτοι ὄγκοι ἐπικαθῆνται διαρκῶς ἐπὶ τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας, ἐνῶ νέφη περιπτάμενα οὐδόλως ὑπάρχουσιν.

Λίαν ἀξιοπεριεργοὶ εἶσιν ἐπ' ἴσης αἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Σελήνης σαφῶς παρατηρηθεῖσαι ἄχανεῖς πεδιάδες, αἱ πρασίνην ἔχουσαι τὴν χροιάν. Ὁ χρωματισμὸς οὗτος εἶναι ἐντελῶς εὐδιάκριτος καὶ παρουσιάζεται μόνον εἰς τὰ χθαμαλώτερα μέρη τῆς Σελήνης, ἐξόχως δὲ ἐκεῖ ἐνθα ἀπαντῶμεν τὰ ἔχνη τῆς πάλαι ποτὲ ὑπάρξεως ὕδατων. Τὸ χρῶμα τοῦτο δὲν δύναται τις νὰ διακρίνη ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀντιλαμβάνεται ὅμως αὐτοῦ λίαν εὐκρινῶς ἀφοῦ ἐπὶ πολλὰς ὥρας τὸ θερμάνωσιν αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Κλάιν, ἡ πρασίνη χροιά ἀποδοτέα εἰς φυτικὴν ὑπαρξίν ἐπὶ τῆς Σελήνης· ἐκ τούτου ὁμως δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν καὶ ὅτι ἡ πρασίνη χροιά εἶναι τὸ μόνον γνώρισμα τῆς ὑπάρξεως φυτῶν, διότι, κατὰ τὸν αὐτὸν σεληνιογράφον, τὰ ὑπὸ φυτῶν κεκαλυμμένα ἐδάφη παρουσιάζονται πολλάκις εἰς τὰ ὄμματα ἡμῶν ὡς ἀμαυρὰ καὶ οὐχὶ ὡς πράσινα πεδία. Πράγματι ἐν ταῖς ἐπιπέδοις ζώαις τῆς Σελήνης ἀπαντῶνται μακρὰ σκοτεινὰ ἐκτάσεις, ὧν πολλῶν μὲν ἡ ὄψις ἠλλοιώθη κατὰ τὴν πορείαν τοῦ χρόνου, εἶναι δὲ καὶ ὀλοτελῶς ἐξηφανίσθησαν. Αἱ ἐκτάσεις αὗται κατὰ τὴν σεληνιακὴν νύκτα διακρίνονται πάντοτε, ἔχουσιν ὠχρὸν τι χρῶμα, τῇ ἐπιδράσει τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καθίστανται ἀμαυρότεραι, καὶ ἐπανερχομένης τῆς νυκτὸς ἐπαναπίπτουσιν εἰς τὴν ἀρχικὴν ὠχρότητα αὐ-

τῶν. Τοιαύτας δὲ ιδιότητες δύνανται μόνον τὰ ὀργανικὰ σώματα νὰ παρουσιάσωσιν. Πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἄλλως τε ταύτην, περὶ ὑπάρξεως δηλαδὴ φυτοκαλύπτων πεδίων ἐπὶ τῆς Σελήνης, συμβάλλει καὶ τὸ ὅτι αἱ ἀμαυραὶ αὐταὶ ζῶναι δὲν κεῖνται πλησίον εἰς τὰς τραχείας καὶ πυρῶδεις χώρας αὐτῆς. Αἱ χώραι δὲ αὐταὶ πάλιν, πρὸς οὐδὲν γήϊνον φαινόμενον δύνανται νὰ παραβληθῶσιν· ἢ ἐπιφανεία τῶν εἶναι διατετρυπημένη διήκη κοσκίνου ὑπὸ πλήθους ἡφαιστιακῶν ὀπῶν.

Ὁ κ. Κλάϊν παρετήρησεν ἔν τισι ζώναις τῆς σελήνης ἡφαιστιακοὺς κρατῆρας οὕτως ἐγγύς ἀλλήλων κειμένους, ὡς βλέπομεν διὰ γυμνῶν ὀφθαλμῶν τὰ ἄκρα τοῦ οὐρανοῦ· ἐν τοιοῦτῳ πυκνῷ συμπλέγματι ἡφαιστιακῶν ὀπῶν εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ διακρίνη τις, ἂν ἐν τῷ μεταξὺ ἐγεννήθη νέον τι σεληνιακὸν σχῆμα, μὴ ὑπάρχον τέως. Οὐχ ἤττον ὁ ἀστρονόμος οὗτος κατῴρωσε πέρυσιν ν' ἀποδείξῃ ὅτι παρὰ τὸ κέντρον τοῦ σεληνιακοῦ δίσκου συνέβη νέα ἔκρηξις κρατῆρος· ἢ δὲ ἀρίστη ιδιότης τῆς διαυγείας τῶν παραρρηνίων χωρῶν καὶ ἐκ τούτου ἀκόμη κατεδείχθη ὅτι οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ παρατηρηταί, καίπερ μεταχειριζόμενοι τὰ μέγιστα τῶν τηλεσκοπίων, διέκριον μὲν τὸν ὑπὸ τοῦ κ. Κλάϊν παρατηρηθέντα νέον κρατῆρα καὶ τὰ περίξ αὐτοῦ φαινόμενα σχήματα, οὐδὲν ὅμως νεώτερον ἠδυνήθησαν νὰ προσθέσωσιν. Ὁ αὐτὸς ἀστρονόμος ἠρεύνησε καὶ ἑτέραν ζώνην τῆς Σελήνης, ἐν ἣ νέος ὀφθαλμοφανὴς κρατῆρ ἐγεννήθη κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας. Ὁ κωνικός οὗτος λόφος, μὲθ' ἐνὸς μεγάλου βαθέως κρατῆρος, κεῖται μεταξὺ δύο κλιτύων, κατέφαγε δὲ δεινῶς τὰς περίξ αὐτοῦ ἐκτάσεις, αἵτινές εἰσι μέλαιναὶ ὡς πυκνὸς καπνὸς καὶ ἐν τῇ πανσελήνῳ παρουσιάζονται ὡς μεγάλη κηλὶς. Παρ' αὐτὸν κεῖται ἑτέρα κηλὶς, ἣτις, ἕνεκα ἀγνώστων μέχρι τοῦδε λόγων, καθίσταται ἐνίοτε ἀόρατος. Ἀγγλοὶ παρατηρηταὶ κατέδειξαν μετὰ ταῦτα ὅτι ἐν ἄλλῃ σεληνιακῇ ζώνῃ, ἐν τῷ μέσῳ τινὸς τῶν παναρχαίων γιγαντιαίων κρατῆρων, ἐγεννήθη σμήνος ἄλλων μικροτέρων. Καὶ ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τῆς Κολωνίας ἤρξαντο ἐπ' ἐσχάτων ἐνδελεχῶς νὰ ἐρευνῶσι τὴν ζώνην ταύτην, ἐν τῇ ὁποίᾳ βλέπει τις πολλάκις πολλὰς θέσεις, ὅτε μὲν μελαίνας, ὅτε δὲ ὑποπρασίνους καὶ ἐνίοτε ζωηρῶς φεγγοβολούσας, ὧν ἡ φύσις εἶναι μυστηριωδεστάτη.

Ἐν τούτοις μετὰ βεβαιότητος δύναται τις σήμερον νὰ εἴπῃ ὅτι ἐπὶ τῆς Σελήνης σχήματα, δυνάμενα νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς παρόμοιά τινά πράγματα πρὸς τὰς ἡμετέρας πόλεις ἢ καὶ πρὸς αὐτὰ ἔτι τὰ χωρία δὲν ὑπάρχουσιν. Ὑπάρχουσι μὲν ἐπὶ τῆς Σελήνης ἰδιόρρυθμοὶ τινες μορφαὶ μετὰ κανονικωτάτων σχημάτων, ἀλλ' ἔχουσι τηλεκοῦτον ὑπέροχον μέγεθος, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποθεθῶσιν ὡς προϊόντα τέχνης. Ὁ κ. Κλάϊν

παρατηρεῖ ἰδίως ὅτι ἡ παραδοξότερα τῶν διαμορφώσεων τούτων, ἦτοι δύο ἐγγύς ἀλλήλων κείμενοι κρατῆρες, οἵτινες πρὸ 40 ἐτῶν ἦσαν εἰς καὶ μόνος, παρομοιάζοντες σήμερον πρὸς κομήτην μετὰ οὐράς, δεικνύουσι μεταβολὰς ὅλως δυσεξηγήτους· ὁ δυτικός κρατῆρ δεικνύει ἐνίοτε τοιαῦτα πολυποίκιλα συντρίμματα τοῦ ὄγκου αὐτοῦ, ὁποῖα οὐδεμίᾳ γραφικῇ τέχνῃ δύναται νὰ παραστήσῃ· κατὰ δὲ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1878 ἠδυνήθη αἰφνιδίως ἡ περιοχὴ ὡς καὶ τὸ βάθος αὐτοῦ. Ὁ κ. Κλάϊν ἡμέρα τῆ ἡμέρα παρακολοθεῖ τὴν αὐξήσιν ταύτην καὶ ὁμῶς δὲν ἐδυνήθη νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν τινὰ περὶ τῶν αἰτίων αὐτῆς· οὔτε ὁμίχλην, οὔτε καπνὸν οὔτε κίνησιν τινὰ κατῴρωσε ν' ἀνακαλύψῃ ἐν αὐτῇ.

Καὶ τοιαύτη μὲν εἶναι ἡ Σελήνη, ἣτις, ἐνῶ τοσαύτας πάσχει μεταβολὰς ἐπιφανείας, ἐπὶ μακρὸν χρόνον θεωρεῖτο ὡς ἀναλλοίωτός τις μάζα, ἀντιπροσωπεύουσα τὸν θάνατον καὶ τὴν αἰώνιαν ἡρεμίαν· ἀλλ' ἀφοῦ ἀπεδείχθη ἅπαξ τὸ ὅλως ἀβάσιμον τῆς θεωρίας ταύτης, θέλει βεβαίως ἀξιεθῆ ταχύτατα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιστημόνων παρατηρητῶν αὐτῆς, καὶ τὸ γήϊνον ὄμμα ὀλονεν βαθύτερον θ' ἀτενίζῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς νεκραναστάσεως Σελήνης.

Ἐν Κων[πόλει, Ἰούnius 1879. Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΔΗΣ.

Ἡ ΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΧΑΡΡΥ

Ὁ Χάρρυ Γράδιεντ ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡδῆ ηλικίας ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῶν περὶ αὐτόν, διὰ τὴν ἐπιδειξιότητα μὲθ' ἧς κατεσκεύαζε διάφορα διὰ μηχανισμοῦ κινούμενα μικρὰ παιγνίδια. Μόλις αἱ σπουδαῖαι ἀσχολαὶ τῷ ἀφρον καίρῳ διαθέσιμον, καὶ ἐπεδίδετο εὐθὺς εἰς ὑδραυλικούς καὶ ἠλεκτρικούς ὑπολογισμούς παραδοξοτάτους. Κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν διηγοῦμαι ἦγε τὸ εἰκοστὸν πέμπτον μόνον ἔτος, εἶχεν ἤδη κάμει πολλὰς θαυμασίας ἐφευρέσεις, ἀλλὰ δὲν τῷ εἶχεν ἔτι δοθῆ εὐκαιρία καὶ νὰ τὰς ἐφαρμόσῃ. Εὐρισκόμεθα ὁμοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν, καταγινόμενοι εἰς τεκτονικὰς ἐργασίας, ἃς εἰχομεν ἀναλάβει δι' ἀγγλικὸν ἐμπορικὸν οἶκον, ὅτε μεμακρυσμένοις τις συγγενῆς του ἀπέθανεν αἰφνιδίως, ἐγκαταλιπὼν αὐτῷ ὠραῖον κτῆμα, μετὰ τερπνῆς ἐξοχικῆς οἰκίας, ἀπέχον λεύγας τινὰς τοῦ Λονδίνου.

Ἀπῆρτετο μεγάλη ἐργασία πρὸς τακτοποίησιν τοῦ τε κτήματος καὶ τῆς οἰκίας. Ὁ Χάρρυ ἀνεχώρησε πάραυτα εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀποχαιρετῶν με, μοι εἶπε μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἐπάρασεως.

— Ἀγαπητέ μοι Μάξ, εὐθὺς ὡς ἐπιστρέψης, πρέπει νὰ ἔλθῃς νὰ με ἴδῃς. Νομίζω ὅτι εἶσαι ἠναγκασμένος νὰ διαμείνῃς ἐδῶ ἐπὶ δεκαοκτῶ ἔτι μῆνας, ἀκριβῶς τὸν χρόνον, οὗ ἔχω ἀνάγκην ὅπως εὐπρεπίσω τὴν οἰκίαν ὡς ἐνοῶ ἐγώ. Ὡ